గౌరవనీయులైన ప్రధాన న్యాయమూర్తి అలోక్ అరాధే

మరియు

గౌరవనీయమైన శ్రీ న్యాయమూర్తి N.V. శ్రవణ్ కుమార్

రిట్ అప్పీలు నెం.1432/2016, W.P.నెం.23242/2008

మరియు 19205/2019

ఉమ్మడి ఉత్తర్వు: (గౌరవనీయులైన ప్రధాన న్యాయమూర్తి అలోక్ అరాధే ప్రకారం)

మెస్సర్స్ సోలిత్రో ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ (ఇకపై 'కంపెనీ'గా సూచిస్తా) దాఖలు చేసిన రిట్ పిటిషన్‌ను అనుమతిస్తూ, సింగిల్ జడ్జి 22.09.2016 తేదీన జారీ చేసిన ఉత్తర్వుకు వ్యతిరేకంగా తెలంగాణ రాష్ట్ర వక్ఫ్ బోర్డు (ఇకపై 'వక్ఫ్ బోర్డు'గా సూచిస్తాము)ఈ ఇంట్రా కోర్టు అప్పీలును దాఖలు చేసింది. మెదక్ జిల్లాలోని నర్సాపూర్ మరియు సిద్దిపేట తాలూకాలలో ఉన్న ఆస్తుల జాబితాను వక్ఫ్ ఆస్తులుగా తెలియజేస్తూ 15.11.2001తేదీనచేసిన ప్రకటనను రద్దు చేసింది. W.P.నెం.23242/2008లో పిటిషనర్ ఆ ఆస్తులను వక్ఫ్ ఆస్తులుగా ప్రకటిస్తూ 15.11.2001తేదీన జారీ చేసిన ప్రకటన చెల్లుబాటును తప్పుబడుతూ మెదక్ జిల్లా, శివంపేట మండలం, సికింద్లాపూర్ గ్రామంలోని సర్వే నెం.33 నుండి 38, 40, 42 నుండి 70, 72 నుండి 74, 76 నుండి 87 వరకు ఉన్న భూమిని డీ-నోటిఫికేషన్ ను రద్దు చేయమని కోరారు. W.P.నెం.19205/2019లో, మెదక్ జిల్లా, శివంపేట మండలం, సికింద్లాపూర్ గ్రామంలోని సర్వే నెం.60 మరియు 65 లోని 11.00 ఎకరాల భూమికి సంబంధించి పిటిషనర్ కు అనుకూలంగా పట్టాదారు పాసుపుస్తకం మరియు హక్కు జారీ చేయడం ద్వారా ఫైల్ నెం. H/5652/98 ను నిర్ణయించమని, పిటిషనర్ ఇనామ్ ట్రిబ్యునల్ కమ్ రెవెన్యూ డివిజనల్ అధికారిని ఆదేశించాలని కోరుతున్నారు.

2. రిట్ అప్పీలు తో పాటు రిట్ పిటిషన్‌లలోనూ అలాంటి అంశాలు చర్చకు వచ్చాయి. కాబట్టి, రిట్ అప్పీలు, రిట్ పిటిషన్‌లను ఉమ్మడిగా విచారించి ఈ ఉమ్మడి ఉత్తర్వు ద్వారా నిర్ణయించబడుతున్నాయి. సౌలభ్యం కోసం, W.A.నెం.1432/2016 నుండి వాస్తవాలు ప్రస్తావిస్తున్నాము.

(i) వాస్తవాలు:

3. శ్రీమతి అజీజ్ బీ మరియు ఇతరులు నివాసపు హక్కుల ధృవీకరణ పత్రం కోరుతూ రెవెన్యూ డివిజనల్ అధికారి ముందు దరఖాస్తులు దాఖలు చేశారు. పైన పేర్కొన్న దరఖాస్తులను 18.12.1998తేదీన ఉత్తర్వు ద్వారా తిరస్కరించారు. బాధితులైన వారు అప్పీల్ దాఖలు చేయగా, అది కూడా జాయింట్ కలెక్టర్ 21.06.2001తేదీన ఉత్తర్వు ద్వారా కొట్టివేశారు. రెవెన్యూ డివిజనల్ అధికారి, జాయింట్ కలెక్టర్ జారీ చేసిన ఉత్తర్వులను శ్రీమతి అజీజ్ బీ మరియు ఇతరులు W.P.నెం.6107/2003 అనే రిట్ పిటిషన్‌లో సవాలు చేశారు, దానిని 28.03.2006న కొట్టివేయబడింది. 01.09.2006 న హాజరుకావడంలో విఫలమైనందుకు W.A. (SR) నెం.63303/2026 అనే రిట్ అప్పీల్లో పైన పేర్కొన్న ఉత్తర్వులను సమర్థించారు.

4. మెదక్ జిల్లా, శివంపేట మండలం, షాబాస్‌పల్లి గ్రామంలోని సర్వే నెం.136, 137, 227 మరియు 228 లలో ఒక యాక్సిస్ ఇంజనీర్స్ మరియు ఇతరులు వివిధ విక్రయ పత్రాల క్రింద ఎకరాలు 23.08 గుంటల భూములను కొనుగోలు చేసినట్లు తెలుస్తోంది (ఇకపై దాని 'సబ్జెక్ట్ ల్యాండ్' గా పిలుస్తాము). పైన పేర్కొన్న భూములను ING వైశ్యా బ్యాంక్ లిమిటెడ్ మరియు స్టేట్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియాకు తనఖా పెట్టారు. 26.12.2013 మరియు 13.08.2014 తేదీలలో ING వైశ్యా బ్యాంక్ నిర్వహించిన వేలంలో ఆ భూమి విక్రయించారు. ఆ వేలంలో కంపెనీ ఆ భూమిని కొనుగోలు చేసింది మరియు 07.02.2014 మరియు 16.08.2014 తేదీలలో వారికి అనుకూలంగా విక్రయ ధృవీకరణ పత్రాలు జారీ చేయబడ్డాయి.

5. వక్ఫ్ చట్టం, 1954 (ఇకపై '1954 చట్టం'గా పిలుస్తారు) క్రింద 1963 సంవత్సరంలో నిర్వహించిన సర్వే ఆధారంగా, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 15.11.2001 తేదీన వక్ఫ్ చట్టం, 1995 (ఇకపై '1995 చట్టం' అని పిలుస్తారు) లోని సెక్షన్ 5 క్రింద ఒక ప్రకటనను జారీ చేసింది, దాని ద్వారా సదరు భూమిని వక్ఫ్ ఆస్తిగా ప్రకటించారు.

(ii) సింగిల్ జడ్జి ఉత్తర్వు:

6. ఆ తరువాత, 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 5 కింద 15.11.2001 తేదీన జారీ చేసిన ప్రకటన చెల్లుబాటును సవాలు చేస్తూ కంపెనీ రిట్ పిటిషన్ దాఖలు చేసింది. 22.09.2016తేదీన సింగిల్ జడ్జి జారీ చేసిన ఉత్తర్వు ద్వారా, రిట్ పిటిషన్ లో ఆలస్యం, జాప్యం ఉండదని, ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారాల నియమం విచక్షణతో కూడిన నియమమే తప్ప బలవంతం కాదని స్పష్టం చేశారు. సింగిల్ జడ్జి, 1954

చట్టంలోని సెక్షన్ 4 కింద నిర్వహించిన సర్వేను 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 112(2) కింద భద్రపరచబడలేదని పేర్కొన్నారు. అందువల్ల, సింగిల్ జడ్జి 15.11.2001తేదీన ప్రకటన ను రద్దు చేసి, రిట్ పిటిషన్‌ను అనుమతించారు. ఆ నేపథ్యంలో వక్ఫ్ బోర్డు ఈ అప్పీలును దాఖలు చేసింది.

(iii) వక్ఫ్ బోర్డు తరపున సమర్పణలు:

7. 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 4 క్రింద నిర్వహించిన సర్వే 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 112(2) క్రింద భద్రపరచబడిందని వక్ఫ్ బోర్డు తరపున సీనియర్ న్యాయవాది వాదించారు. 1954 చట్టాన్ని రద్దు చేసేటప్పుడు పార్టీలకు లభించిన హక్కులు, బాధ్యతలను తొలగించలేదని పేర్కొంది. సర్వే ప్రకటనతో విలీనమైందని, కాబట్టి 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 5 కింద 15.11.2001తేదీన అభ్యంతరకరమైన ప్రకటన ను జారీ చేయడంలో ఆలస్యం మరియు అనవసరమైన ప్రశ్న తలెత్తదని కూడా సమర్పించారు. ఆస్తిని వక్ఫ్ ఆస్తిగా ప్రకటిస్తూ 15.11.2001న ప్రకటన జారీ చేయగా, రిట్ పిటిషన్ 05.11.2014న ఆలస్యంగా దాఖలు చేయబడిందని వాదించారు. అందువల్ల, సింగిల్ జడ్జి, రిట్ పిటిషన్ ఆలస్యం మరియు జాప్యంతో కూడుకున్నదని అర్థం చేసుకోవాలి మరియు కంపెనీ 2013 మరియు 2014 సంవత్సరాలలో సెక్యూరిటైజేషన్ మరియు ఫైనాన్షియల్ అసెట్స్ పునర్నిర్మాణం మరియు సెక్యూరిటీ ఇంట్రెస్ట్ ఎన్‌ఫోర్స్‌మెంట్ చట్టం, 2002 (ఇకపై 'సర్ఫేసి చట్టం'గా సూచిస్తారు) నిబంధనల ప్రకారం ఆ భూమిని కొనుగోలు చేసినందున, కంపెనీ దాఖలు చేసిన రిట్ పిటిషన్ లు ఆలస్యం మరియు జాప్యంతో బాధపడవని చెప్పడానికి అది కారణం కాకూడదు.

8. రిట్ పిటిషన్ దాఖలు చేయడానికి బదులుగా, కంపెనీ 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 6(1) ప్రకారం వక్ఫ్ ట్రిబ్యునల్‌ను సంప్రదించి ఉండాల్సిందని కోరారు. పైన పేర్కొన్న సమర్పణలకు మద్దతుగా, గామన్ ఇండియా లిమిటెడ్ వర్సెస్ ప్రత్యేక ప్రధాన కార్యదర్శి ((2006) 3 SCC 354), ఇండోర్ అభివృద్ధి అధికార సంస్థ వర్సెస్ మనోహర్ లాల్ ((2020) 8 SCC 129), మదనూరి శ్రీ రామ చంద్ర మూర్తి వర్సెస్ సయ్యద్ జలాల్ ((2017) 13 SCC 174), రషీద్ వలీ బేగ్ వర్సెస్ ఫరీద్ పిందారీ ((2022) 4 SCC 414), సయ్యద్ అలీ వర్సెస్ ఆంధ్రప్రదేశ్ వక్ఫ్ బోర్డు ((1998) 2 SCC 642), తెలంగాణ రాష్ట్ర వక్ఫ్ బోర్డు వర్సెస్ P. రాధా మాధవి (W.A.నెం.318/2021) మరియు తెలంగాణ రాష్ట్ర వక్ఫ్ బోర్డు వర్సెస్ P.రాధా మాధవి (S.L.P.నెం.4166-4175/2022) లలో సుప్రీంకోర్టు తీర్పులపై ఆధారపడ్డారు.

(iv) కంపెనీ తరపున సమర్పణలు:

9. మరోవైపు, 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 5 కింద 15.11.2001తేదీన ప్రకటనను ప్రచురించబడిందని, దానిని 1995 చట్టం ద్వారా రద్దు చేశారని కంపెనీ తరపు సీనియర్ న్యాయవాది సమర్పించారు. అందువల్ల, రద్దు చేసిన చట్టంలోని నిభంధన కింద జారీ చేసిన ప్రకటన చెల్లదని, ఏ దశలోనైనా అది చెల్లదనే ప్రశ్న తలెత్తవచ్చని పేర్కొన్నారు. ప్రకటన చెల్లదు కాబట్టి, ఆలస్యం మరియు జాప్యం అనే సిద్ధాంతం వర్తించదని మరింతగా సమర్పించబడింది. 26.12.2013 మరియు 13.08.2014 తేదీలలో జరిగిన వేలంలో ఆ కంపెనీ ఆ భూమిని కొనుగోలు చేసిందని వాదించారు. సర్ఫేసి చట్టంలోని నిబంధనలకు ఇతర చట్ట నిబంధనలపై అధిక ప్రభావం ఉంటుందని కూడా వాదించారు. 1954 చట్టం క్రింద నిర్వహించిన సర్వే 1995 చట్టం క్రింద భద్రపరచబడిందా లేదా అనే సమస్య, ఈ కేసులోని వాస్తవాలలో పరిశీలనకు రాకపోవచ్చు, ఎందుకంటే ప్రకటన రద్దు చేసిన చట్టం క్రింద జారీ చేయబడింది అని వాదించారు. 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 5(2) క్రింద ప్రకటన ప్రచురించిన తరువాత మాత్రమే ఒక వ్యక్తి యాజమాన్య హక్కులు ప్రభావితమవుతాయని వాదించారు. పైన పేర్కొన్న సమర్పణలకు మద్దతుగా, సీనియర్ న్యాయవాది D.C.భాటియా వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా ((1995) 1 SCC 104), తమిళనాడు వక్ఫ్ బోర్డు వర్సెస్ హతీజా అమ్మల్ ((2001) 8 SCC 528), రోమా సోంకర్ వర్సెస్ మధ్యప్రదేశ్ స్టేట్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ((2018) 17 SCC 106), తెలంగాణ రాష్ట్ర వక్ఫ్ బోర్డు వర్సెస్ L. శ్రీనివాస రెడ్డి (2021 SCC OnLine TS 1449), కైలాష్ సింగ్ రాజ్‌పురోహిత్ వర్సెస్ తెలంగాణ రాష్ట్రం (2022 SCC OnLine TS 1073) మరియు మహారాష్ట్ర స్టేట్ బోర్డ్ ఆఫ్ వక్ఫ్స్ వర్సెస్ షేక్ యూసుఫ్ భాయ్ చావ్లా (2022 SCC OnLine SC 1653) లపై ఆధారపడ్డారు.

(v) సంబంధిత నిబంధనలు:

10. మేము ఇరువైపుల చేసిన వాదనలను పరిగణలోకి తీసుకొని రికార్డును పరిశీలించాము. తదుపరి ముందుకు వెళ్ళే ముందు, సంబంధిత చట్టపరమైన నిబంధనలను గమనించడం సముచితం. వక్ఫ్ ల మెరుగైన పరిపాలన మరియు పర్యవేక్షణ కోసం వక్ఫ్ చట్టం, 1954ను రూపొందించారు. 1954 చట్టం వక్ఫ్ చట్టం, 1995 ద్వారా రద్దు చేయబడింది, అది వక్ఫ్ ల మెరుగైన నిర్వహణ మరియు దానికి సంబంధించిన విషయాలను అందించే లక్ష్యంతో రూపొందించబడింది.

11. 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 4 సర్వేకు సంబంధించినది, అయితే సెక్షన్ 5 వక్ఫ్ ల జాబితాను ప్రచురణకు వీలు కల్పిస్తుంది. సెక్షన్ 6 వక్ఫ్ లకు సంబంధించిన వివాదాలను పరిష్కరిస్తుంది. 01.11.2013 తేదీన చట్టం నెం.27/2013 ద్వారా సవరణకు ముందు 1954 చట్టం మరియు 1995 చట్టంలోని సంబంధిత నిబంధనలు సూచన సౌకర్యం కోసం క్రింద సంగ్రహించబడ్డాయి: –

వక్ఫ్ చట్టం, 1954	వక్ఫ్ చట్టం, 1995
1. సెక్షన్ 4 – 4. వాక్ఫ్ ల ప్రాథమిక సర్వే. (1) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, అధికారిక గెజిట్‌లో ప్రకటన ద్వారా, ఈ చట్టం ప్రారంభమైన తేదీన రాష్ట్రంలో ఉన్న వాక్ఫ్ ల సర్వే నిర్వహణ కోసం రాష్ట్రానికి ఒక సర్వే కమిషనర్ ఆఫ్ వాక్ఫ్ లను మరియు అవసరమైన అదనపు లేదా సహాయక సర్వే కమిషనర్ ఆఫ్ వాక్ఫ్ లను నియమించవచ్చు. 2) అదనపు మరియు వాక్ఫ్ సహాయక సర్వే కమిషనర్ లందరూ ఈ చట్టం ప్రకారం వారి విధులను వాక్ఫ్ సర్వే కమిషనర్ ల సాధారణ పర్యవేక్షణ మరియు నియంత్రణలో నిర్వహిస్తారు. (3) సర్వే కమీషనర్, తనకు అవసరమని భావించే విచారణ జరిపిన తరువాత, ఈ చట్టం రాష్ట్రంలో లేదా దానిలోని ఏదైనా భాగంలో ప్రారంభమైన తేదీన, ఈ క్రింది వివరాలతో కూడిన తన నివేదికను రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సమర్పించాలి, అవి, (a) రాష్ట్రంలోని వక్ఫ్‌ల నెంబర్, లేదా సందర్భానుసారంగా, దానిలోని	1. సెక్షన్ 4 – 4. వాక్ఫ్ ల ప్రాథమిక సర్వే. (1) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, అధికారిక గెజిటులో ప్రకటన ద్వారా, ఈ చట్టం ప్రారంభమైన తేదీన రాష్ట్రంలో ఉన్న వాక్ఫ్ ల సర్వే నిర్వహణ కోసం రాష్ట్రానికి ఒక సర్వే కమిషనర్ ఆఫ్ వాక్ఫ్ లను మరియు అవసరమైన అదనపు లేదా సహాయక సర్వే కమిషనర్ ఆఫ్ వాక్ఫ్ లను నియమించవచ్చు. 2) అదనపు మరియు వాక్ఫ్ సహాయక సర్వే కమిషనర్ లందరూ ఈ చట్టం ప్రకారం వారి విధులను వాక్ఫ్ సర్వే కమిషనర్ ల సాధారణ పర్యవేక్షణ మరియు నియంత్రణలో నిర్వహిస్తారు. (3) సర్వే కమిషనర్, అవసరమని భావించే విచారణ జరిపిన తరువాత, ఈ చట్టం రాష్ట్రంలో లేదా దానిలోని ఏదైనా భాగంలో ప్రారంభమైన తేదీన ఉన్న వక్ఫ్‌లకు సంబంధించి, ఈ క్రింది వివరాలతో కూడిన తన నివేదికను రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సమర్పించాలి, అవి:–(a) రాష్ట్రంలోని వక్ఫ్‌ల నెంబర్, షియా వక్ఫ్‌లు మరియు సున్నీ వక్ఫ్‌లను విడిగా చూపిస్తుంది;

ఏదైనా భాగం, షియా వక్ఫ్‌లు మరియు సున్నీ వక్ఫ్‌లను విడిగా చూపిస్తుంది; (b) ప్రతి వక్ఫ్ ల స్వభావం మరియు ఉద్దేశాలు; (c) ప్రతి వక్ఫ్ లోని ఆస్తిలో మొత్తం ఆదాయం; (d) అటువంటి ఆస్తికి సంబంధించి చెల్లించాల్సిన భూ ఆదాయం, శిస్తు, రేట్లు మరియు పన్నుల మొత్తం; (e) ప్రతి వక్ఫ్ ముతవల్లీ ఆదాయం మరియు వేతనం లేదా ఇతర పారితోషికం కోసం అయ్యే ఖర్చులు; మరియు (f) ప్రతి వక్ఫ్ కు సంబంధించి సూచించబడిన ఇతర వివరాలు. (4) సర్వే కమిషనర్ ఏదైనా విచారణ చేస్తున్నప్పుడు, సివిల్ ప్రొసీజర్ కోడ్, 1908 (5/1908) కింద సివిల్ కోర్టులో ఉన్న అధికారాలను ఈ క్రింది విషయాలకు సంబంధించి కలిగి ఉంటారు, అవి: -- (a) ఏదైనా సాక్షిని పిలిపించి విచారించడం; (b) ఏదైనా పత్రాన్ని కనుగొనడం మరియు ఉత్పత్తి చేయడం అవసరం; (c) ఏదైనా కోర్టు లేదా కార్యాలయం నుండి ఏదైనా ప్రజా నమోదును అభ్యర్థించడం; (d) ఏదైనా సాక్షి లేదా ఖాతాలను పరిశీలించడానికి కమిషన్ లను జారీ చేయడం; (e) ఏదైనా స్థానిక తనిఖీ లేదా స్థానిక విచారణ చేయడం; (f) నిర్దేశించబడిన ఏదైనా ఇతర విషయం. (5) అటువంటి విచారణ సమయంలో, ఒక	(b) ప్రతి వక్ఫ్ ల స్వభావం మరియు ఉద్దేశాలు; (c) ప్రతి వక్ఫ్ లోని ఆస్తిలో మొత్తం ఆదాయం; (d) ప్రతి వక్ఫ్ కు సంబంధించి చెల్లించాల్సిన భూమి ఆదాయం, శిస్తు, రేట్లు మరియు పన్నుల మొత్తం; (e) ప్రతి వక్ఫ్ ముతవల్లీ ఆదాయం మరియు వేతనం లేదా ఇతర పారితోషికం కోసం అయ్యే ఖర్చులు; మరియు (f) ప్రతి వక్ఫ్ కు సంబంధించి సూచించబడిన ఇతర వివరాలు. (4) సర్వే కమిషనర్ ఏదైనా విచారణ చేస్తున్నప్పుడు, సివిల్ ప్రొసీజర్ కోడ్, 1908 (5/1908) కింద సివిల్ కోర్టులో ఉన్న అధికారాలను ఈ క్రింది విషయాలకు సంబంధించి కలిగి ఉంటారు, అవి: (a) ఏదైనా సాక్షిని పిలిపించి విచారించడం; (b) ఏదైనా పత్రాన్ని కనుగొనడం మరియు ఉత్పత్తి చేయడం అవసరం; (c) ఏదైనా కోర్టు లేదా కార్యాలయం నుండి ఏదైనా ప్రజా నమోదును అభ్యర్థించడం; (d) ఏదైనా సాక్షి లేదా ఖాతాలను పరిశీలించడానికి కమిషన్ లను జారీ చేయడం; (e) ఏదైనా స్థానిక తనిఖీ లేదా స్థానిక విచారణ

నిర్దిష్ట వక్ఫ్ షియా వక్ఫా లేదా సున్నీ వక్ఫా అనే దానిపై ఏదైనా వివాదం తలెత్తితే, దాని స్వభావం గురించి వక్ఫ్ దస్తావేజులో స్పష్టమైన సూచనలు ఉంటే, ఆ వివాదం ఆ దస్తావేజు ఆధారంగా నిర్ణయించబడుతుంది. 2. సెక్షన్ 5 – వక్ఫ్ ల జాబితా ప్రచురణ: --(1) సెక్షన్ 4 లోని సబ్-సెక్షన్ (3) కింద నివేదిక అందిన తరువాత, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం దాని కాపీని	చేయడం; (f) నిర్దేశించబడిన ఇతర విషయాలు. (5) అటువంటి విచారణ సమయంలో, ఒక నిర్దిష్ట వక్ఫ్ షియా వక్ఫా లేదా సున్నీ వక్ఫా అనే దానిపై ఏదైనా వివాదం తలెత్తితే, దాని స్వభావం గురించి వక్ఫ్ దస్తావేజులో స్పష్టమైన సూచనలు ఉంటే, ఆ వివాదం ఆ దస్తావేజు ఆధారంగా నిర్ణయించబడుతుంది. (6) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అధికారిక గెజిట్‌లో ప్రకటన ద్వారా, రాష్ట్రంలోని వక్ఫ్ ఆస్తులపై రెండవ లేదా తదుపరి సర్వే చేయమని సర్వే కమిషనర్‌ను ఆదేశించవచ్చు మరియు సబ్ సెక్షన్ లు (2), (3), (4) మరియు (5) లోని నిబంధనలు సబ్ సెక్షన్ (1) కింద నిర్దేశించిన సర్వేకు వర్తించే విధంగానే అటువంటి సర్వేకు వర్తిస్తాయి: సబ్ సెక్షన్ (3) కింద మునుపటి సర్వేకు సంబంధించి నివేదిక సమర్పించిన తేదీ నుండి ఇరవై సంవత్సరాల కాలం ముగిసే వరకు అటువంటి రెండవ లేదా తదుపరి సర్వే నిర్వహించబడదు: 2. సెక్షన్ 5 – వక్ఫ్ ల జాబితా ప్రచురణ: --(1) సెక్షన్ 4 లోని సబ్-సెక్షన్ (3) కింద నివేదిక అందిన తరువాత, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం దాని కాపీని బోర్డుకు పంపుతుంది.

బోర్డుకు పంపుతుంది. (2) సబ్-సెక్షన్ (1) కింద తనకు పంపిన నివేదికను బోర్డు పరిశీలించి, రాష్ట్రంలో ఉన్న వక్ఫ్‌ల జాబితాను లేదా సందర్భానుసారంగా రాష్ట్రంలోని భాగాన్ని అధికారిక గెజిట్‌లో ప్రచురిస్తుంది --------------------------------------- 1. చట్టం 38/1969, s.4 ద్వారా భర్తీ చేయబడింది, "రాష్ట్రంలో" అనే పదానికి బదులుగా (పునరావృత ప్రభావంతో). 2. అదే చట్టంలోని సెక్షన్ 5 ప్రకారం, " రాష్ట్రంలో ఉనికిలో ఉంది" (పునరావృత ప్రభావంతో). 108కి సంబంధించిన నివేదిక, మరియు సూచించబడిన వివరాలను కలిగి ఉంటుంది.	(2) సబ్ -సెక్షన్ (1) కింద తనకు పంపిన నివేదికను బోర్డు పరిశీలించి, రాష్ట్రంలోని సున్నీ వక్ఫ్ లేదా షియా వక్ఫ్ ల జాబితాను అధికారిక గెజిట్ లో ప్రచురిస్తుంది, ఈ చట్టం ప్రారంభ సమయంలో ఉనికిలో ఉన్నా లేదా ఆ తరువాత ఉనికిలోకి వచ్చినా, నివేదిక విడుదల చేయబడిన వాటికి సంబంధించిన మరియు నిర్దేశించిన ఇతర వివరాలను కలిగి ఉంటుంది.

3. సెక్షన్ 6 – 6. వక్ఫ్ లకు సంబంధించిన వివాదాలు: —(1) సెక్షన్ 5లోని ఉప-సెక్షన్ (2) క్రింద ప్రచురించబడిన వక్ఫ్ ల జాబితాలో వక్ఫ్ ఆస్తిగా పేర్కొనబడిన నిర్దిష్ట ఆస్తి వక్ఫ్ ఆస్తి అవునా కాదా అనే విషయంలో లేదా అలాంటి జాబితాలో పేర్కొన్న వక్ఫ్ షియా వక్ఫా లేదా సున్నీ వక్ఫా అనే విషయంలో ఏదైనా ప్రశ్న తలెత్తితే, బోర్డు లేదా వక్ఫ్ ముతవల్లి లేదా అందులో ఆసక్తి ఉన్న ఎవరైనా ఆ ప్రశ్నకు నిర్ణయం కోసం తగిన అధికార పరిధి కలిగిన సివిల్ కోర్టులో దావా వేయవచ్చు మరియు అలాంటి విషయంలో సివిల్ కోర్టు నిర్ణయం తుదిగా ఉంటుంది: సెక్షన్ 5 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) కింద వక్ఫ్ ల జాబితా ప్రచురించబడిన తేదీ నుండి ఒక సంవత్సరం గడువు ముగిసిన తరువాత సివిల్ కోర్టు అటువంటి దావాను స్వీకరించదుః అంతేకాకుండా, రాష్ట్రంలోని ఏదైనా భాగానికి సంబంధించిన వక్ఫ్‌ల జాబితా మరియు వక్ఫ్ (సవరణ) చట్టం, 1969 (1969 లో 38) ప్రారంభానికి ముందు ప్రచురించిన లేదా ప్రచురించబడినట్లు చెప్పబడిన సందర్భంలో, అటువంటి దావాను అటువంటి ప్రారంభం నుండి ఒక సంవత్సరం వ్యవధిలో సివిల్ కోర్టు స్వీకరించవచ్చు. (2) సబ్-సెక్షన్ (1) లో ఏమి ఉన్నప్పటికీ, ఏదైనా వక్ఫ్ కు సంబంధించి ఈ చట్టం కింద	**3. సెక్షన్ 6 – 6.** వక్ఫ్ లకు సంబంధించిన వివాదాలు: —(1) వక్ఫ్ ల జాబితాలో వక్ఫ్ ఆస్తిగా పేర్కొన్న ఒక నిర్దిష్ట ఆస్తి వక్ఫ్ ఆస్తి కాదా లేదా అటువంటి జాబితాలో పేర్కొన్న వక్ఫ్ షియా వక్ఫ్ లేదా సున్నీ వక్ఫ్ కాదా అనే ప్రశ్న తలెత్తితే, బోర్డు లేదా వక్ఫ్ ముతవల్లీ లేదా దానిపై ఆసక్తి ఉన్న ఎవరైనా వ్యక్తి ప్రశ్న నిర్ణయం కోసం ట్రిబ్యునలులో దావా వేయవచ్చు మరియు అటువంటి విషయానికి సంబంధించి ట్రిబ్యునల్ నిర్ణయం తుదిగా ఉంటుంది. అయితే, వక్ఫ్‌ల జాబితా ప్రచురించిన తేదీ నుండి ఒక సంవత్సరం గడువు ముగిసిన తరువాత ట్రిబ్యునల్ అటువంటి దావాను స్వీకరించకూడదు: వివరణ: ఈ సెక్షన్ మరియు సెక్షన్ 7 ప్రయోజనాల కోసం, చట్టం ప్రారంభమైన తరువాత ప్రచురించిన వక్ఫ్‌ల జాబితాలో వక్ఫ్ ఆస్తిగా పేర్కొన్న ఏదైనా ఆస్తికి సంబంధించి, "దానిపై ఆసక్తి ఉన్న ఏ వ్యక్తి అయినా" అనే వ్యక్తీకరణలో, సంబంధిత వక్ఫ్ పై ఆసక్తి లేనప్పటికీ, అటువంటి ఆస్తిపై ఆసక్తి ఉన్న ప్రతి వ్యక్తి కూడా చేర్చబడాలి మరియు సెక్షన్ 4 కింద సంబంధిత విచారణ సమయంలో ఆ తరపున ప్రకటన ద్వారా తన కేసును ప్రాతినిధ్యం వహించడానికి సాహేతుకమైన అవకాశం ఇవ్వబడింది. (2) సబ్-సెక్షన్ (1) లో ఏమి ఉన్నప్పటికీ, ఏదైనా

జరిగే ఏ చర్యనూ, అటువంటి దావా పెండింగ్‌లో ఉండటం లేదా దావా నుండి ఉత్పన్నమయ్యే ఏదైనా అప్పీలు లేదా ఇతర చర్యల కారణంగా మాత్రమే నిలిపివేయరాదు. (3) సర్వే కమిషనర్‌ను సబ్-సెక్షన్ (1) కింద ఏ దావాలోనూ భాగస్వామిగా చేయకూడదు మరియు ఈ చట్టం లేదా దాని కింద రూపొందించిన ఏవైనా నియమాలకు అనుగుణంగా మంచి ఉద్దేశ్యంతో చేసిన లేదా చేయాలనుకున్న దేనికైనా సంబంధించి అతనిపై ఎటువంటి దావా, ప్రాసిక్యూషన్ లేదా ఇతర చట్టపరమైన చర్యలు ఉండవు. (4) సెక్షన్ 5లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం ప్రచురించబడిన వక్ఫ్ ల జాబితా, సబ్ సెక్షన్ (1) కింద సివిల్ కోర్టు నిర్ణయం ప్రకారం సవరించకపోతే, తుది మరియు నిర్ణయాత్మకంగా ఉంటుంది.	వక్ఫ్‌కు సంబంధించి ఈ చట్టం కింద జరిగే ఏ చర్యనూ, అటువంటి దావా పెండింగ్‌లో ఉండటం లేదా అటువంటి దావా నుండి ఉత్పన్నమయ్యే ఏదైనా అప్పీలు లేదా ఇతర చర్యల కారణంగా మాత్రమే నిలిపివేయరాదు. (3) సర్వే కమిషనర్‌ను సబ్-సెక్షన్ (1) కింద ఏ దావాలోనూ భాగస్వామిగా చేయరాదు మరియు ఈ చట్టం లేదా దాని క్రింద రూపొందించిన ఏవైనా నియమాల ప్రకారం మంచి ఉద్దేశ్యంతో చేసిన లేదా చేయాలనుకున్న దేనికైనా సంబంధించి అతనిపై ఎటువంటి దావా, ప్రాసిక్యూషన్ లేదా ఇతర చట్టపరమైన చర్యలు ఉండవు. (4) సబ్ సెక్షన్ (1) కింద ట్రిబ్యునలు నిర్ణయం ప్రకారం సవరించబడకపోతే, వక్ఫ్ ల జాబితా తుది మరియు నిర్ణయాత్మకంగా ఉంటుంది. (5) ఒక రాష్ట్రంలో ఈ చట్టం ప్రారంభమైనప్పటి నుండి, సబ్ సెక్షన్ (1) లో పేర్కొన్న ఏదైనా ప్రశ్నకు సంబంధించి ఆ రాష్ట్రంలోని కోర్టులో ఎటువంటి దావా లేదా ఇతర చట్టపరమైన చర్యలు దాఖలు చేయబడవు లేదా ప్రారంభించబడవు.

12. మదనూరి శ్రీ రామ చంద్ర మూర్తి (పైన పేర్కొన్న) లోని సుప్రీంకోర్టు 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ లు 4, 5 మరియు 6 లను అలాగే 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ లను పరిగణనలోకి తీసుకుని, రెండు చట్టాలలో ఉన్న సెక్షన్ లు 4 నుండి 6 దాదాపు ఒకదానికొకటి సమానమైనవని తీర్పునిచ్చింది. సూచన సౌకర్యం కోసం 12, 13 మరియు 16 పేరా క్రింద సంగ్రహించబడ్డాయి:

12. 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం రాష్ట్రంలో ఉన్న వక్ఫ్ ఆస్తుల సర్వే కోసం అధికారిక గెజిట్ లో ప్రకటన ద్వారా ఒక రాష్ట్ర కమిషనర్‌ను, అవసరమైనంత మంది అదనపు మరియు సహాయక సర్వే కమిషనర్ లను నియమించే అధికారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి ఉంది. వక్ఫ్ ఆస్తులపై సర్వే చేసిన తరువాత సర్వే కమిషనర్ చట్టంలోని సెక్షన్ 4లోని సబ్–సెక్షన్ లు (3), (4) లో పేర్కొన్న వివిధ వివరాలతో కూడిన తన నివేదికను రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సమర్పిస్తారు. 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 5 ప్రకారం సెక్షన్ 4లోని సబ్–సెక్షన్ (3) కింద సర్వే కమిషనర్ నుండి అటువంటి నివేదిక అందిన తరువాత, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం దాని కాపీని వక్ఫ్ బోర్డుకు పంపాలని ఆదేశించింది. వక్ఫ్ బోర్డు తనకు పంపిన నివేదికను పరిశీలించి, రాష్ట్రంలోని వక్ఫ్‌ల జాబితాను అధికారిక గెజిట్ లో ప్రచురిస్తుంది. వక్ఫ్ లకు సంబంధించిన వివాదాలను పరిష్కరించడానికి, 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 6, అధికార పరిధి కలిగిన సివిల్ కోర్టును ఒక వేదికగా కల్పించడం మరియు అలాంటి విషయాలలో సివిల్ కోర్టు నిర్ణయం తుదిగా ఉండాలని పేర్కొంది. సెక్షన్ 5లోని సబ్–సెక్షన్ (2) ప్రకారం వక్ఫ్ ల జాబితా ప్రచురించిన తేదీ నుండి ఒక సంవత్సరం గడువు ముగిసిన తరువాత సివిల్ కోర్టు అటువంటి దావా విచారణకు స్వీకరించబడదని స్పష్టం చేసింది. సెక్షన్ 5లోని సబ్ సెక్షన్ (2) కింద ప్రచురించిన వక్ఫ్ ల జాబితాను సివిల్ కోర్టు ఆదేశాల మేరకు సవరించకపోతే తుది, నిర్ణయాత్మకంగా ఉంటుందని సెక్షన్ 6లోని సబ్ సెక్షన్ (4) పేర్కొంది.

13. వక్ఫ్ చట్టం, 1995 మరియు 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ లు 5 మరియు 6 లలో కనిపించే నిబంధనలు దాదాపు ఒకేలా ఉన్నాయి. అయితే, 1995 చట్టం ప్రకారం పార్లమెంటు తీసుకువచ్చిన మార్పు ఏమిటంటే, వక్ఫ్ లకు సంబంధించిన వివాదాల విషయంలో, బాధిత పక్షం 1995 వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 83 ప్రకారం ఏర్పాటు చేయబడిన వక్ఫ్ ట్రిబ్యునల్‌ను సంప్రదించాలి మరియు తత్ఫలితంగా, సివిల్ కోర్టు అధికార పరిధి తొలగించబడింది. పైన పేర్కొన్న మార్పు తప్ప, ఆ నిబంధనలలో ఇతర ముఖ్యమైన మార్పులేవీ కనిపించలేదు. 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 7, అందులో పేర్కొన్న వివరాలు కలిగిన ఆక్వాఫ్ /వక్ఫ్ లకు సంబంధించిన వివాదాలను నిర్ణయించడానికి ట్రిబ్యునల్‌కు అధికారం ఇస్తుంది.

16. అందువల్ల, సర్వే కమిషనర్ సర్వే నిర్వహించడం, నివేదికను తయారు చేసి రాష్ట్రానికి లేదా వక్ఫ్ బోర్డుకు పంపడం అనేది 1995 చట్టం ప్రకారం రాష్ట్రం అధికారిక గెజిట్ లో అటువంటి జాబితాను ప్రకటించే తుది చర్యకు ముందు జరుగుతుందని స్పష్టంగా తెలుస్తుంది (ఇది 1954 చట్టం ప్రకారం బోర్డు ద్వారా జరిగింది). పైన పేర్కొన్నట్లుగా, సర్వే కమిషనర్ తగిన విచారణ చేసిన తరువాత,చెల్లుబాటు అయ్యే సర్వే తరువాత, అలాగే తగిన విజ్ఞతను ఉపయోగించిన తరువాత జాబితాను తయారు చేస్తారు. సెక్షన్ 4 లోని సబ్–సెక్షన్ (3) కింద ఊహించిన విచారణ కేవలం అనధికారిక విచారణ మాత్రమే కాదు, ఆస్తి వక్ఫ్ ఆస్తి అవునా కాదా అని

ప్రాథమిక స్థాయిలో తెలుసుకోవడానికి ఒక అధికారిక విచారణ. ఆ తరువాత వక్ఫ్ బోర్డు తనకు పంపిన జాబితాను మరోసారి పరిశీలించి, తన విజ్ఞతను తగిన విధంగా అన్వయించుకుని, ఆ తరువాత మాత్రమే దానిని గెజిట్‌లో ప్రకటించడానికి ప్రభుత్వానికి పంపబడుతుంది. పై పేర్కొన్న ప్రక్రియ అనుసరించి అధికారిక గెజిట్‌లో జాబితా తయారు చేసి ప్రచురించబడినందున, సర్వే కమిషనర్ నివేదిక గురించి కొంత సందేహాన్ని సృష్టించడం ద్వారా వాది ఈ విషయాన్ని తిరిగి తెరవడానికి అవకాశం లేదు. అధికారిక గెజిట్‌లో ప్రచురించాల్సిన ఆస్తుల జాబితాను ఖరారు చేయడానికి ముందు, సర్వేయరు నివేదికను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం మరియు వక్ఫ్ బోర్డు (సందర్భానుసారంగా) పరిగణించవలసి ఉన్నందున, సర్వేయరు నివేదికను పునఃపరిశీలించాల్సి ఉంటుందని హైకోర్టు నిర్ధారించలేదు. దానికి విరుద్ధంగా, సర్వేయరు నివేదిక వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 5 కింద ప్రచురించబడిన గెజిట్ ప్రకటనతో కలిసిపోతుంది.

(vi) సమస్యలు:

13. 1954 చట్టం మరియు 1995 చట్టంలోని నిబంధనలను గమనించిన తరువాత, ఈ అప్పీలులో పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన సమస్యలను మేము ప్రస్తావించవచ్చు. ఈ అప్పీలు మరియు రిట్ పిటిషన్ లలో పరిశీలనకు ఈ క్రింది సమస్యలు తలెత్తుతాయి:

(i) 1954 వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 4 కింద నిర్వహించిన సర్వే, 1995 వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 112(2) కింద భద్రపరచబడిందా?

(ii) 1954 వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 5 (2) కింద 15.11.2001తేదీన ప్రకటన జారీ చేయబడితే మరియు అందువల్ల అది చెల్లదా?

(iii) కంపెనీ దాఖలు చేసిన రిట్ పిటిషన్ ఆలస్యం మరియు నిర్లక్ష్యంతో బాధపడుతుందా? మరియు

(iv) 1995 వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 6(1) ప్రకారం 15.11.2001తేదీన అభ్యంతరకరమైన ప్రకటన చెల్లుబాటును పరిశీలించడానికి వక్ఫ్ ట్రిబ్యునల్ మాత్రమే అధికారం కలిగి ఉందా మరియు భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 కింద విచారణలో దానిని పరిశీలించలేరా?

(vii) విశ్లేషణ:

(i) 1954 వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం నిర్వహించిన సర్వే, 1995 వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 112(2) ప్రకారం భద్రపరచబడుతుందా?

14. చట్టంలోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం సర్వే నిర్వహించడం కేవలం పరిపాలనా చర్య కాదని, అది పాక్షిక న్యాయ విచారణ ద్వారా తెలియజేయబడాలి. ఒక నిర్దిష్ట ఆస్తి వక్ఫ్ ఆస్తి అవునా కాదా తెలుసుకునే అధికారం సర్వేయరుకు ఉంది మరియు చట్టంలోని సెక్షన్ 4 లో పేర్కొన్న సమస్యలను కమిషనర్ నిర్ణయించాలి (మహారాష్ట్ర స్టేట్ బోర్డ్ ఆఫ్ వక్ఫ్స్ (పైన పేర్కొన్న)లో సూచించబడింది). ఒక శాసనాన్ని

రద్దు చేయడం వల్ల కలిగే ప్రభావం ఏమిటంటే, రద్దు చేయబడిన శాసనంలోని నిబంధనల ప్రకారం తలెత్తే అన్ని ముందస్తు హక్కులను మరియు అన్ని చర్యల ప్రభావం నశించిపోతుంది. రద్దు తరువాత అదే అంశంపై కొత్త చట్టం వచ్చినప్పుడు, కోర్టు నిస్సందేహంగా కొత్త చట్టంలోని నిబంధనలను పరిశీలించాలి, కానీ అవి వేరే ఉద్దేశాన్ని సూచిస్తున్నాయో లేదో నిర్ణయించడానికి మాత్రమే. కొత్త చట్టం పాత హక్కులు మరియు బాధ్యతలను స్పష్టంగా సజీవంగా ఉంచుతుందా లేదా అనేది విచారణ వరుస అనేది కాదు, వాటిని నాశనం చేయాలనే ఉద్దేశ్యాన్ని అది వ్యక్తపరుస్తుందా అనేది (పంజాబ్ రాష్ట్రం వర్సెస్ మోహర్ సింగ్ (1955 (1) SCR 893 : AIR 1955 SC 84 గమనించండి)). పైన పేర్కొన్న అభిప్రాయాన్ని గామ్మన్ ఇండియా (పైన పేర్కొన్న) లో ఆమోదంతో పునరుద్ఘాటించారు మరియు రద్దు చేసిన చట్టం కింద పెండింగ్‌లో ఉన్న చర్యల కొనసాగింపుకు సంబంధించిన అంశం రద్దు చట్టంలో ఉన్న పొదుపుల కింద లేదా జనరల్ క్లాజుల చట్టంలోని సెక్షన్ 6 కింద ఆధారపడి ఉంటుందని నిర్ధారించబడింది. ప్రతి సందర్భంలోనూ ఒక చట్టం రద్దు చేయడానికి ముందు ఒక హక్కును పొందుతారా లేదా దానిని రద్దు చేయడానికి ముందు చేసిన బాధ్యత, ఒక శాసన నిర్మాణం మరియు ఒక నిర్దిష్ట కేసులోని వాస్తవాలపై ఆధారపడి ఉంటుందని పేర్కొంది. ఒక చట్టాన్ని రద్దు చేసి, ఏకకాలంలో పునఃప్రారంభించినప్పుడు, తిరిగి చట్టాన్ని అమలు చేసినప్పుడు పాత చట్టానికి పునరుద్ఘాటనగా భావించాలని, రద్దు చేసిన చట్టంలోని నిబంధనలకు విరుద్ధంగా లేదా విరుద్ధంగా తిరిగి అమలు చేయబడిన చట్టంలోని ఉద్దేశ్యాన్ని ప్రదర్శిస్తే తప్ప ఈ విధంగా తిరిగి అమలు చేయబడిన చట్టంలోని నిబంధనలు నిరాటంకంగా అమలులో ఉంటాయని పేర్కొంది. పైన పేర్కొన్న అభిప్రాయాన్ని హర్యానా రాష్ట్రం వర్సెస్ హిందుస్తాన్ కన్స్ట్రక్షన్ కంపెనీ లిమిటెడ్ ((2017) 9 SCC 463) లో ఆమోదంతో మళ్ళీ పునరుద్ఘాటించారు.

15. రద్దు మరియు పొదుపులతో వ్యవహరించే 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 112, సూచన సౌకర్యం కోసం క్రింద సంగ్రహించబడింది:

> 112. రద్దు మరియు పొదుపులు: – (1) వక్ఫ్ చట్టం, 1954 (29/1954) మరియు వక్ఫ్ (సవరణ) చట్టం, 1984 (69/1984) దీని ద్వారా రద్దు చేయబడ్డాయి.
>
> (2) అలాంటి రద్దు ఉన్నప్పటికీ, పేర్కొన్న చట్టాల ప్రకారం చేసిన లేదా తీసుకున్న ఏదైనా చర్య ఈ చట్టంలోని సంబంధిత నిబంధనల ప్రకారం చేసినట్లు లేదా తీసుకున్నట్లుగా పరిగణించబడుతుంది.
>
> (3) ఈ చట్టం ప్రారంభానికి ముందు, ఏ రాష్ట్రంలోనైనా, ఆ రాష్ట్రంలో అమలులో ఉన్నట్లయితే, ఈ చట్టానికి అనుగుణమైన ఏదైనా చట్టం రద్దు చేయబడుతుంది:
>
> అయితే, అలాంటి రద్దు ఆ సంబంధిత చట్టంలోని మునుపటి కార్యాచరణను ప్రభావితం చేయదు మరియు దానికి లోబడి, సంబంధిత చట్టం ద్వారా లేదా దాని క్రింద ఇవ్వబడిన ఏ అధికారాన్ని వినియోగించి చేసిన లేదా తీసుకున్న ఏదైనా చర్య, ఈ చట్టం అమలులో ఉన్న రోజున

అలాంటి పనులు చేయబడినట్లు లేదా చర్య తీసుకోబడినట్లుగా ఈ చట్టం ద్వారా లేదా దాని క్రింద అందించబడిన అధికారాల వినియోగంలో చేసినట్లు లేదా తీసుకున్నట్లుగా పరిగణించబడుతుంది.

16. ఈ సందర్భంలో, 1954 చట్టం రద్దుతో పాటు, 1995 చట్టం కూడా ఒకేసారి తిరిగి అమలులోకి వస్తుంది. మదనూరి శ్రీ రామచంద్ర మూర్తి (పైన పేర్కొన్న) లో, 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ లు 4, 5 మరియు 6 అలాగే 1995 చట్టంలోని నిబంధనలు కూడా చాలా వరకు ఒకేలా ఉన్నాయని సుప్రీం కోర్టు పేర్కొంది. కాబట్టి, శాసనపరమైన ఉద్దేశ్యాన్ని పాత చట్టం పునః నిర్ధారణగా సురక్షితంగా భావించవచ్చు.

17. 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 112(2) పరిధి, ప్రభావాన్ని T. కలియమూర్తి వర్సెస్ ఫైవ్ గోరి తైక్కల్ వక్ఫ్ ((2008) 9 SCC 306) కేసులో సుప్రీంకోర్టు పరిగణనలోకి తీసుకుందని మరియు ఆ చట్టంలోని సెక్షన్ 112 జనరల్ క్లాజుల చట్టంలోని సెక్షన్ 6 కు అనుగుణంగా ఉందని, రద్దు చేయబడిన చట్టం కింద పొందిన లేదా ఏర్పడిన ఏదైనా హక్కు, ప్రత్యేక హక్కు, బాధ్యత లేదా రుణాన్ని వ్యతిరేక ఉద్దేశ్యం కనిపించకపోతే రద్దు ప్రభావితం చేయదని పేర్కొంది. అందువల్ల, జనరల్ క్లాజుల చట్టంలోని సెక్షన్ 6 మరియు వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 112 ప్రకారం, రద్దు చేయబడిన చట్టంలోని మునుపటి కార్యాచరణ లేదా లేదా స్థాపించబడిన, కొనసాగించిన లేదా అమలు చేయబడిన చట్టపరమైన చర్యలు లేదా పరిష్కారాలు భద్రపరచబడతాయి.

18. 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 112(2) ని పరిశీలిస్తే, 1954 చట్టం కింద చేసిన ఏ చర్యనైనా, ఏ చర్య తీసుకున్న దాన్ని కాపాడుకోవాలనే శాసనపరమైన ఉద్దేశ్యం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. అందువల్ల, 1954 చట్టం కింద చేసిన లేదా తీసుకున్న ఏదైనా చర్య భద్రపరచబడుతుంది మరియు 1995 చట్టంలోని సంబంధిత నిబంధనల ప్రకారం చేసినట్లు లేదా తీసుకున్నట్లుగా పరిగణించబడుతుంది. 1995 చట్టంలో రద్దు చేసిన చట్టంలోని నిబంధనలకు విరుద్ధంగా లేదా విరుద్ధంగా ఎటువంటి ఉద్దేశాన్ని కలిగి లేదు. అందువల్ల, 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 4 కింద నిర్వహించిన సర్వే 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 112(2) ప్రకారం భద్రపరచబడుతుంది. కాబట్టి, మొదటి సమస్యకి నిశ్చయంగా సమాధానం ఇవ్వబడింది.

(ii) వక్ఫ్ చట్టం, 1954లోని సెక్షన్ 5(2) ప్రకారం 15.11.2001తేదీన ప్రకటన జారీ చేయబడిందా మరియు అందువల్ల అది చెల్లదా?

17. 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 4(2) కింద అధికారాలను వినియోగించి చేసిన సర్వేను 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 5(2) కింద ప్రకటన జారీ చేయడానికి ప్రాతిపదికగా తీసుకోవచ్చు ఎందుకంటే అది 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 112(2) కింద భద్రపరచబడింది. ముందుకు సాగే ముందు, 15.11.2001తేదీన అభ్యంతరకరమైన ప్రకటనను గమనించడం సముచితం, అది ఈ క్రింది విధంగా ఉంది:

IIవ భాగానికి అనుబంధం

యొక్క

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ గెజిట్

అధికారం ద్వారా ప్రచురించబడింది

నెం.46-A హైదరాబాద్, గురువారం, నవంబర్ 15, 2001.

విభాగాధిపతుల ప్రకటనలు మొదలైనవి.

★ ★ ★ ★ ★

రెవెన్యూ ప్రకటనలు.

★ ★ ★ ★ ★

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర వక్ఫ్ బోర్డు

తెలంగాణ ప్రాంతంలోని మెదక్ జిల్లాలోని నర్సాపూర్ మరియు సిద్దిపేట తాలూకాలలోని వక్ఫ్ ఆస్తుల జాబితా (నమోదు చేయబడినవి మరియు నమోదు చేయనివి) వక్ఫ్ చట్టం, 1954 సెక్షన్ 4(3) కింద సర్వే చేయబడింది మరియు సెక్షన్ 5(2) కింద IBID ప్రచురించబడింది.

అందువల్ల, సెక్షన్ 5(2) కింద ప్రకటన 1954 చట్టం ప్రకారం జారీ చేయబడిందని స్పష్టంగా తెలుస్తుంది.

18. రద్దు చేసిన చట్టంలోని నిబంధనలను రద్దు చేసిన తరువాత దానిపై ఆధారపడలేమని D.C.భాటియా (పైన పేర్కొన్న) లో సుప్రీంకోర్టు అభిప్రాయపడింది. రద్దు చేసిన చట్టం కింద సేకరించిన వాటికి అటంకం కలిగించలేమని, అయితే చట్టం కింద ఏదైనా కొత్త లేదా తదుపరి చర్య తీసుకోవాల్సి వస్తే, చట్టం రద్దు చేసిన తరువాత కూడా తీసుకోలేమని పేర్కొంది. మనీష్ కుమార్ వర్సెస్ ఇండియా యూనియన్ ((2021) 5 SCC 1) లో సుప్రీంకోర్టు త్రిసభ్య ధర్మాసనం ఆమోదంతో పైన పేర్కొన్న అభిప్రాయాన్ని పునరుద్ఘాటించింది మరియు స్పష్టంగా తొలగించకపోతే పొందిన హక్కులను భద్రపరచడతాయని పేర్కొంది. రద్దుకు ముందు విచారణ ప్రారంభించబడిన, విచారణ జరిపి, ముగింపుకు తీసుకురాబడిన కేసులు తప్ప, రద్దు చేయబడిన చట్టం కింద ఎటువంటి విచారణను రద్దు తరువాత ప్రారంభించబడవు లేదా కొనసాగించబడవు అనేది బాగా స్థిరపడిన చట్టపరమైన ప్రతిపాదన

(కేశవన్ మాధవ మీనన్ వర్సెస్ బాంబే రాష్ట్రం (AIR 1951 SC 128) మరియు మోహన్ రాజ్ వర్సెస్ దింబేశ్వరి సైకియా (AIR 2007 SC 232) గమనించాలి).

19. ఈ కేసులో ప్రకటన 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 5(2) కింద జారీ చేయబడలేదు, కానీ 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 5(2) కింద జారీ చేయబడింది. 1954 చట్టం రద్దు చేశారు మరియు అందువల్ల, ముందు పేరాలో ప్రస్తావించిన చట్టపరమైన స్థితిని దృష్టిలో ఉంచుకుని, ప్రకటన జారీ చేయడానికి 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 5(2) కింద ఉన్న అధికారాలను ఉపయోగించలేము. అందువల్ల, 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 5(2) కింద 15.11.2001తేదీన ప్రకటన జారీ చేయబడిందని మరియు అందువల్ల అది చెల్లనిదని పేర్కొంటూ రెండవ అంశానికి సమాధానం ఇవ్వబడింది.

(iii) కంపెనీ దాఖలు చేసిన రిట్ పిటిషన్ ఆలస్యం మరియు నిర్లక్ష్యంతో నిర్వీర్యంఅవుతుందా?

20. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం ఈ కోర్టు అసాధారణ అధికార పరిధి విచక్షణా స్వభావం కలిగి ఉంటుంది మరియు అన్ని రకాల కేసులలో ఆలస్యం మరియు అశ్రద్ధ కారణంగా ప్రశ్నించడం భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం అధికార పరిధిని ఉపయోగించడానికి ఒక పక్షాన్ని అనుమతించదు. ఒక ఉత్తర్వు చెల్లనిది అయితే, చేయాలని లేదా ఆధారపడాలని కోరుకున్నా దాని చెల్లుబాటును ఎప్పుడైనా మరియు ఎక్కడైనా చేయవచ్చు అనేది స్థిరపడిన న్యాయ సూత్రం. ఆలస్యాన్ని నిర్ధారించేటప్పుడు, పరీక్ష భౌతికంగా సమయం గడవడం కాదని మరియు సమర్థించే పరిస్థితులు ఉన్నప్పుడు, స్పష్టంగా కనిపించే చట్టవిరుద్ధతను కేవలం అశ్రద్ధ అనే ఏకైక కారణంతో సమర్థించలేమని స్థిరపడిన న్యాయ సూత్రం (M/s. దెహ్రీ రోహ్తాస్ లైట్ రైల్వే కంపెనీ లిమిటెడ్ వర్సెస్ జిల్లా బోర్డు, భోజ్‌పూర్ ((1992) 2 SCC 598) గమనించండి). తుకారాం కానా జోషి వర్సెస్ మహారాష్ట్ర ఇండస్ట్రియల్ డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్21 కేసులో, భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 కింద కోర్టును సంప్రదించడంలో ఆలస్యం సమస్యన్ని పరిశీలిస్తూ సుప్రీంకోర్టు ఈ క్రింది విధంగా తీర్పు చెప్పింది:

> 13. ఆలస్యాన్ని క్షమించడం అనేది విచక్షణకు సంబంధించిన ప్రశ్న మరియు కేసు నుండి కేసుకు మారుతు ఉంటుంది కాబట్టి, కేసులోని వాస్తవాల ఆధారంగా నిర్ణయించాలి. అది ప్రాథమిక హక్కుల ఉల్లంఘన, దానికి పరిష్కారం ఏమిటనే దానిపై మరియు ఆలస్యం ఎప్పుడు, ఎలా జరిగింది అనే దానిపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఆర్టికల్ 226 కింద కోర్టులు తమ అధికారాలను ఉపయోగించడానికి ఎటువంటి పరిమితి లేదని కాదు, లేదా ఒక నిర్దిష్ట సమయం గడిచిన తరువాత కోర్టులు ఒక విషయంలో జోక్యం చేసుకోలేని కేసు ఎప్పటికీ ఉండదని కాదు. న్యాయం కోసం డిమాండ్ చాలా బలంగా ఉన్న కేసు ఉండవచ్చు, ఆలస్యం అయినప్పటికీ హైకోర్టు జోక్యం చేసుకోవడానికి మొగ్గు చూపుతుంది. చివరగా, అది కోర్టు విచక్షణకు సంబంధించిన విషయం మరియు అటువంటి విచక్షణను న్యాయాన్ని ప్రోత్సహించడానికి మరియు దానిని ఓడించడానికి కాకుండా, నిష్పాక్షికంగా మరియు న్యాయంగా ఉపయోగించాలి. పార్టీ రక్షణ

చెల్లుబాటును ప్రధానంగా సమన్యాయ సూత్రాలపై ప్రయత్నించాలి. (P.S. సదాశివస్వామి వర్సెస్ తమిళనాడు రాష్ట్రం [(1975) 1 SCC 152:1975 SCC (L&S) 22: AIR 1974 SC 2271], మధ్యప్రదేశ్ రాష్ట్రం వర్సెస్ నందలాల్ జైస్వాల్ [(1986) 4 SCC 566: AIR 1987 SC 251] మరియు త్రిదీప్ కుమార్ దింగల్ వర్సెస్ వెస్ట్ బెంగాల్ రాష్ట్రం [(2009) 1 SCC 768: (2009) 2 SCC (L&S) 119] గమనిచండి)

14. హైకోర్టు తన అధికార పరిధిని గణనీయమైన ఆలస్యం తరువాత దానిని ఆశ్రయించే పార్టీకి అనుకూలంగా ఉపయోగించడానికి ఎప్పుడు తిరస్కరించాలో కఠినమైన మరియు ఖచ్చితమైన నియమం ఏదీ నిర్ణయించబడలేదు. విచక్షణను వివేకంతో మరియు సహేతుకంగా ఉపయోగించాలి. దరఖాస్తుదారు చేసిన క్లెయిమ్ చట్టబద్ధంగా స్థిరంగా ఉంటే, ఆలస్యాన్ని క్షమించాలి. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, ప్రవర్తనను సమర్థించే పరిస్థితులు ఉన్నప్పుడు, స్పష్టంగా కనిపిస్తున్న చట్టవిరుద్ధతను కేవలం ఆలస్యం అనే ఏకైక కారణంతో సమర్థించలేము. గణనీయమైన న్యాయం మరియు సాంకేతిక పరిగణనలు ఒకదానికొకటి విరుద్ధంగా ఉన్నప్పుడు, గణనీయమైన న్యాయంలోని కారణానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి, ఎందుకంటే ఉద్దేశపూర్వకంగా లేని ఆలస్యం కారణంగా జరుగుతున్న అన్యాయంలో మరొక వైపువారు తమకు హక్కు ఉందని చెప్పుకోలేరు. పిటిషనర్ ల తరపున జరిగిన ఆలస్యం కారణంగా అమాయక పార్టీల హక్కులు వాస్తవంగా ఏర్పడి ఉంటే, కోర్టు వారికి హాని కలిగించకూడదు. (దుర్గా ప్రసాద్ వర్సెస్ చీఫ్ కంట్రోలర్ ఆఫ్ ఇంపోర్ట్స్ అండ్ ఎక్స్‌పోర్ట్స్ [(1969) 1 SCC 185: AIR 1970 SC 769], కలెక్టర్ (LA) వర్సెస్ కటిజీ [(1987) 2 SCC 107: 1989 SCC (టాక్స్) 172: AIR 1987 SC 1353], డెహ్రీ రోహ్తాస్ లైట్ రైల్వే కో. లిమిటెడ్ వర్సెస్ జిల్లా బోర్డ్, భోజ్‌పూర్ [(1992) 2 SCC 598: AIR 1993 SC 802], దయాల్ సింగ్ వర్సెస్ ఇండియా యూనియన్ [(2003) 2 SCC 593: AIR 2003 SC 1140] మరియు శంకర కోప్. హౌసింగ్ సొసైటీ లిమిటెడ్. వర్సెస్ M. ప్రభాకర్ [(2011) 5 SCC 607: (2011) 3 SCC (Civ) 56: AIR 2011 SC 2161].)

తుకారాం కనా జోషి (పైన పేర్కొన్న)లో నిర్దేశించిన సూత్రాన్ని భారత యూనియన్ వర్సెస్ N. మురుగేశన్ ((2022) 2 SCC 25)లో ఆమోదంతో ఉదహరించబడింది. కాబట్టి, ఆలస్యం అనే సమస్యని ప్రతి కేసులోని వాస్తవాలు మరియు పరిస్థితుల ఆధారంగా నిర్ణయించాలి.

21. ఈ కేసులో, రిట్ పిటిషన్‌కు మద్దతుగా దాఖలు చేసిన అఫిడవిట్‌లోని 12 మరియు 13 పేరాలకు సమాధానంగా, వక్ఫ్ బోర్డు ఆలస్యం మరియు నిర్లక్ష్యంకు సంబంధించి అభ్యంతరం వ్యక్తం చేసింది. పైన పేర్కొన్న సమాధానానికి సంబంధించిన ముఖ్యమైన భాగం క్రింద విధంగా ఉంది:

ఒక సంవత్సరం గడువు ముగిసినందున, ప్రకటనను సవాలు చేస్తూ దాఖలైన దావాను అర్హతల ఆధారంగా విచారించడానికి వక్ఫ్ ట్రిబ్యునల్ ఉంది. వాక్ఫ చట్టం, 1995లోని సెక్షన్ 83 ప్రకారం ఏర్పాటు చేయబడిన వాక్ఫ ట్రిబ్యునల్‌ను ఆశ్రయించకుండా, పిటిషనర్ నేరుగా గెజిట్ ప్రచురించిన తేదీ నుండి 14 సంవత్సరాల తరువాత సహజ న్యాయ సూత్రాల ఉల్లంఘన జరిగిందనే ఆరోపణతో భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం ఈ గౌరవనీయమైన కోర్టును ఆశ్రయించారు, అది ఆలస్యం మరియు నిర్లక్ష్యానికి గురైంది,అందువల్ల, గెజిట్ ప్రచురించిన తేదీ నుండి 14 సంవత్సరాల తరువాత భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం ఈ గౌరవనీయమైన కోర్టులోని అసాధారణమైన ప్రత్యేక అసలు అధికార పరిధిని పిటిషనర్ ఉపయోగించడం సాధ్యం కాదు, అంతేకాకుండా, ప్రస్తుత కేసులో ఉన్న సమస్యలు వాస్తవానికి సంబంధించిన అభ్యంతకరమైన ప్రశ్నలు, వాటిని తగిన వేదిక అయిన వాక్ఫ ట్రిబ్యునల్‌లో నిర్ణయించి నిరూపించాల్సి ఉంటుంది. అందువల్ల, పిటిషనర్‌కు వాక్ఫ చట్టం, 1995లోని సెక్షన్ 83 ప్రకారం ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం ఉంది, దానిని గౌరవనీయమైన సుప్రీంకోర్టు బోర్డ్ ఆఫ్ వాక్ఫ, వెస్ట్ బెంగాల్ వర్సెస్ అనిస్ ఫాతిమా బేగం [(2010) 14 SCC 588] కేసులో స్పష్టం చేసింది, కాబట్టి పైన పేర్కొన్న రిట్ పిటిషన్‌ను కొట్టివేయబడవచ్చు.

22. ఆ కంపెనీ 26.12.2013 మరియు 13.08.2014 తేదీలలో జరిగిన వేలంలో సబ్జెక్ట్ భూములను కొనుగోలు చేసింది. కంపెనీకి అనుకూలంగా విక్రయ ధృవపత్రాలు కూడా జారీ చేశారు. ఆ తరువాత, రెవెన్యూ రికార్డుల్లో దాని పేరును మార్చడానికి ప్రయత్నాలు ప్రారంభించింది మరియు 15.11.2001తేదీన ప్రకటన గురించి తెలుసుకుంది. ఆ తరువాత, 05.11.2014న రిట్ పిటిషన్ దాఖలు చేశారు. అందువల్ల, కేసులోని వాస్తవాలు మరియు పరిస్థితుల దృష్ట్యా, రిట్ పిటిషన్ , భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 కింద అధికార పరిధిని అభ్యర్థించడానికి పిటిషనర్‌కు అర్హత లేనంత నిర్లక్ష్యం మరియు ఆలస్యం కాలేదని మరియు మేము భావిస్తున్నాము. దాని ప్రకారం, మూడవ సమస్యకు సమాధానం ఇవ్వబడింది.

(iv) వక్ఫ్ చట్టం, 1995లోని సెక్షన్ 6(1) ప్రకారం 15.11.2001తేదీన అభ్యంతరకరమైన ప్రకటన చెల్లుబాటును పరిశీలించడానికి వక్ఫ్ ట్రిబ్యునల్ మాత్రమే అధికారం కలిగి ఉందా మరియు భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 కింద విచారణలో దానిని పరిశీలించలేరా?

23. ముందుకు కొనసాగే ముందు, 01.11.2013తేదీన సవరణ చట్టం నెం.27/2013 ద్వారా సవరించబడటాని కి ముందు 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 6ను గమనించడం సముచితం.

6. వాక్ఫ లకు సంబంధించిన వివాదాలు: – (1) వాక్ఫ ల జాబితాలో వాక్ఫ ఆస్తిగా పేర్కొన్న ఒక నిర్దిష్ట ఆస్తి వాక్ఫ ఆస్తి కాదా లేదా అటువంటి జాబితాలో పేర్కొన్న వాక్ఫ, షియా వాక్ఫ నా? లేదా సున్నీ వాక్ఫ నా? అనే ప్రశ్న తలెత్తితే, బోర్డు లేదా వాక్ఫ ముతవల్లీ లేదా దానిపై ఆసక్తి ఉన్న ఎవరైనా

వ్యక్తి ప్రశ్న నిర్ణయం కోసం ట్రిబ్యునల్‌లో దావా వేయవచ్చు మరియు అటువంటి విషయానికి సంబంధించి ట్రిబ్యునల్ నిర్ణయం తుదిగా ఉంటుంది;

అయితే, వక్ఫ్ ల జాబితా ప్రచురించబడిన తేదీ నుండి ఒక సంవత్సరం గడువు ముగిసిన తరువాత ట్రిబ్యునల్ అటువంటి దావాను స్వీకరించకూడదు:

వివరణ:– ఈ సెక్షన్ మరియు 7వ సెక్షన్ ప్రయోజనాల కోసం, ఈ చట్టం ప్రారంభమైన తరువాత ప్రచురించబడిన వక్ఫ్ ల జాబితాలో వక్ఫ్ ఆస్తిగా పేర్కొనబడిన ఏదైనా ఆస్తికి సంబంధించి, "దానిపై ఆసక్తి ఉన్న ఏ వ్యక్తి అయినా" అనే వ్యక్తీకరణలో, సంబంధిత వక్ఫ్‌పై ఆసక్తి లేనప్పటికీ, ఆ ఆస్తిలో ఆసక్తి ఉన్న ప్రతి వ్యక్తిని కూడా చేర్చబడాలి మరియు సెక్షన్ 4 కింద సంబంధిత విచారణ సమయంలో అతనికి నోటీసు జారీ చేయడం ద్వారా తన వాదనను ప్రాతినిధ్యం వహించడానికి సహేతుకమైన అవకాశం ఇవ్వబడింది.

(2) సబ్ సెక్షన్ (1) లో ఏవైనా ఉన్నప్పటికీ, ఏదైనా వక్ఫ్ కు సంబంధించి ఈ చట్టం కింద ఎటువంటి ప్రొసీడింగ్ ను అటువంటి దావా పెండింగ్ లో ఉన్న కారణంగా లేదా అటువంటి దావా నుండి ఉత్పన్నమయ్యే ఏదైనా అప్పీలు లేదా ఇతర ప్రొసీడింగ్ కారణంగా మాత్రమే నిలిపివేయబడదు.

(3) సర్వే కమిషనర్‌ను సబ్-సెక్షన్ (1) కింద ఏ దావాలోనూ పార్టీగా చేయకూడదు మరియు ఈ చట్టం లేదా దాని కింద రూపొందించిన ఏవైనా నియమాల ప్రకారం మంచి ఉద్దేశ్యంతో చేసిన లేదా చేయాలనుకున్న దేనికైనా సంబంధించి అతనిపై ఎటువంటి దావా, ప్రాసిక్యూషన్ లేదా ఇతర చట్టపరమైన చర్యలు ఉండవు.

(4) సబ్- సెక్షన్ (1) కింద నిర్ణయం లేదా ట్రిబ్యునల్ నిర్ణయం ప్రకారం సవరించబడకపోతే వక్ఫ్‌ల జాబితా, తుది మరియు నిర్ణయాత్మకంగా ఉంటుంది.

(5) ఒక రాష్ట్రంలో ఈ చట్టం అమల్లోకి వచ్చినప్పటి నుండి, సబ్ సెక్షన్ (1) లో పేర్కొన్న ఏదైనా ప్రశ్నకు సంబంధించి ఆ రాష్ట్రంలోని కోర్టులో ఎటువంటి దావా లేదా ఇతర చట్టపరమైన చర్యలు చేయకూడదు లేదా ప్రారంభించకూడదు.

24. అందువల్ల, వక్ఫ్ జాబితాలో ఆస్తి వక్ఫ్ ఆస్తి కాదా లేదా అనే వివాదం మరియు అది షియా లేదా సున్నీ వక్ఫ్ కు చెందినదా కాదా అనే వివాదంపై, వక్ఫ్ బోర్డు లేదా ముతవల్లీ లేదా దానిపై ఆసక్తి ఉన్న ఎవరైనా పైన పేర్కొన్న ప్రశ్నను పరిష్కరించడానికి ట్రిబ్యునల్‌లో దావా వేయవచ్చు. సెక్షన్ 6ను చట్టంలోని సెక్షన్ 3(k)తో కలిపి చదవాలి, ఇది "వక్ఫ్ పై ఆసక్తి ఉన్న వ్యక్తి' అనే వ్యక్తీకరణను నిర్వచిస్తుంది మరియు అది ఈ క్రింది విధంగా ఉంది:

3 (k) "వక్ఫ్ పై ఆసక్తి ఉన్న వ్యక్తి" అంటే వక్ఫ్ నుండి ఏదైనా ఆర్థిక లేదా ఇతర ప్రయోజనాన్ని పొందడానికి అర్హత కలిగిన వ్యక్తి మరియు అందులో ఇవి ఉంటాయి –

(i) మసీదు, ఈద్గా, ఇమాంబారా, దర్గా, ఖంఖా, పీర్‌ఖానా మరియు కర్బాలా, మక్బారా, స్మశానవాటిక లేదా వాక్ఫ్‌కు సంబంధించిన ఏదైనా ఇతర మతపరమైన సంస్థలో పనిచేయడానికి లేదా మతపరమైన ఆచారాన్ని నిర్వహించడానికి లేదా వక్ఫ్ కింద ఉన్న ఏదైనా మతపరమైన లేదా దాతృత్వ సంస్థలో పాల్గొనడానికి హక్కు ఉన్న ప్రతి వ్యక్తిని సూచిస్తుంధి;

(ii) వక్ఫ్ మరియు వక్ఫ్ మరియు ముతవల్లీ వారి ఏదైనా వారసుడు;

25. అందువల్ల, 1995 వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 6 మరియు 3(k) నిబంధనలను, దాని సవరణకు ముందు కలిపి చదివితే, వక్ఫ్‌పై ఆసక్తి ఉన్న వ్యక్తి 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 6 ప్రకారం పరిష్కారాన్ని ఆశ్రయించవచ్చని స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. అయితే, ఆ తరువాత 01.11.2013తేదీన సవరణ చట్టం నెం.27/2013 ద్వారా 'ఆసక్తి ఉన్న ఏదైనా వ్యక్తి' అనే పదాల స్థానంలో 'బాధిత వ్యక్తి' అనే పదాలు భర్తీ చేయబడ్డాయి. రషీద్ వలీ బేగ్ (పైన పేర్కొన్న) కేసులో సుప్రీంకోర్టు, సివిల్ కోర్టు ముందు వక్ఫ్ ఆస్తిగా అంగీకరించబడిన ఆస్తికి సంబంధించి శాశ్వత మరియు తప్పనిసరి నిషేధం ఉపశమనం కోరుతూ దాఖలైన దావాను కొనసాగించవచ్చా అనే సమస్యన్ని పరిశీలించింది. పైన పేర్కొన్న సమస్యకు ప్రతికూలంగా సమాధానం ఇవ్వబడింది మరియు పేరా 47 మరియు 68 లలో, అది ఈ క్రింది విధంగా నిర్ధారించబడింది:

> 47. పైన పేర్కొన్న చర్చ ఫలితంగా, రమేష్ గోబింద్రామ్ [రమేష్ గోబింద్రామ్ వర్సెస్ సుగ్రా హుమాయున్ మీర్జా వక్ఫ్, (2010) 8 SCC 726: (2010) 3 SCC (Civ) 553] ఆధారం ఇప్పుడు సవరణ చట్టం 27/2013 ద్వారా తొలగించబడింది. వాస్తవానికి, రమేష్ గోబింద్రామ్ [రమేష్ గోబింద్రామ్ వర్సెస్ సుగ్రా హుమాయున్ మీర్జా వక్ఫ్, (2010) 8 SCC 726: (2010) 3 SCC (Civ) 553] కేసును నిర్ణయించినప్పుడు, సెక్షన్ లు 6(1) మరియు 7(1) కేవలం మూడు వర్గాల వ్యక్తులు మాత్రమే ఉపశమనం కోసం వక్ఫ్ ట్రిబ్యునల్‌ను ఆశ్రయించడానికి అనుమతించాయి. అవి, (i) బోర్డు; (ii) వాక్ఫ్ వారి ముతవల్లీ; లేదా (iii) దానిపై ఆసక్తి ఉన్న ఏ వ్యక్తి అయినా. అయితే, సెక్షన్ 6(1) ప్రకారం వివరణ "అందులో ఆసక్తి ఉన్న ఏదైనా వ్యక్తి" అనే వ్యక్తీకరణలో వాక్ఫ్ లో ఆసక్తి లేకపోయినా, ఆ ఆస్తిలో ఆసక్తి ఉన్న ప్రతి వ్యక్తి కూడా ఉంటారని స్పష్టం చేసింది. కానీ చట్టం 27/2013 ద్వారా "ఆసక్తి ఉన్న ఏదైనా వ్యక్తి" అనే పదాల స్థానంలో "బాధిత వ్యక్తి" అనే పదాలతో భర్తీ చేశారు, అంటే ముస్లిం కాని వ్యక్తి కూడా ట్రిబ్యునల్ అధికార పరిధిని అభ్యర్థించడానికి అర్హులు. "బాధిత వ్యక్తి" అనే పదాలు చేర్చబడటం వలన, చట్టం 27/2013 6(1) లోని వివరణను తొలగించింది. ఆ సవరణ రమేష్ గోబింద్రామ్ [రమేష్ గోబింద్రామ్ వర్సెస్ సుగ్రా హుమాయున్ మీర్జా వాక్ఫ్, (2010) 8 SCC 726: (2010) 3 SCC (Civ) 553] (SCC నివేదికలోని 21వ పేరా)లో వ్యక్తీకరించబడిన ఆందోళనను కూడా పరిష్కరించింది, ఆస్తి వాక్ఫ్ ల జాబితాలో చేర్చబడినందున, ముస్లిం కాని వ్యక్తి అధికార పరిధి

ఆటంకం ద్వారా ప్రమాదంలో పడే అవకాశం ఉందా అనేది ఇక్కడ ప్రశ్న. రమేష్ గోబింద్రామ్ [రమేష్ గోబింద్రామ్ వర్సెస్ సుగ్రా హుమాయున్ మీర్జా వక్ఫ్, (2010) 8 SCC 726: (2010) 3 SCC (Civ) 553] నిర్ణయించబడిన సమయంలో సెక్షన్ 6 లోని సబ్-సెక్షన్ (1) కింద ఉన్న వివరణ, ఆ ఆకస్మిక పరిస్థితిని ఇప్పటికే పరిగణనలోకి తీసుకుందని ఈ దశలో మనం చెప్పాలి, కానీ దానిని ఈ కోర్టు దృష్టికి తీసుకురావడం విస్మరించబడింది.

68. ఈ కోర్టు కొన్ని తీర్పులలో సృష్టించబడిన విభేదం, వాక్ఫ్ ఆస్తులుగా అంగీకరించబడిన ఆస్తుల మధ్య మరియు అభ్యంతరకరంగా ఉన్న ఆస్తుల మధ్య, సెక్షన్ 83తో సహా చట్టం మొత్తానికి సెక్షన్ 6(1) మరియు 7(1) లోని రెండు పరిమిత ప్రశ్నలను తప్పుగా వర్తింపజేయడం వల్లనే ఏర్పడింది. పునరావృత్తి అయినప్పటికీ, సెక్షన్ 83(1) ఏదైనా వివాదం, ప్రశ్న లేదా ఇతర విషయాన్ని నిర్ణయించడానికి ఏర్పాటు చేయబడిందని మనం గుర్తుంచుకోవాలి, అవి: (i) వాక్ఫ్‌కు సంబంధించినది మరియు (ii) వాక్ఫ్ ఆస్తికి సంబంధించినది. ట్రిబ్యునల్ ఒక ఆస్తి వాక్ఫ్ ఆస్తి కాదని అభ్యంతరకరంగా ఉన్నప్పుడు మాత్రమే అధికార పరిధిని కలిగి ఉంటుందనే నిర్ధారణకు రావడానికి ఈ సూచనను సెక్షన్ 6(1) మరియు 7(1) ద్వారా తగ్గించబడిందని లేదా పరిమితం చేయబడిందని భావించలేము.

26. రషీద్ వలీ బేగ్ (పైన పేర్కొన్న) లోని తీర్పును సుప్రీంకోర్టు ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం (ఇప్పుడు తెలంగాణ రాష్ట్రం వర్సెస్ ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర వక్ఫ్ బోర్డు) (23 2022 SCC ఆన్‌లైన్ SC 159) కేసులో పరిశీలించింది.

పేరా 105లోనిసంబంధిత భాగం క్రింద విధంగా ఉంది:

105. రషీద్ వలీ బేగ్‌లో, ఏదైనా ఆస్తి వాక్ఫ్ ఆస్తి అవునా కాదా అనే ప్రశ్నకు సంబంధించి మునుపటి తీర్పులన్నింటినీ ఈ కోర్టు పరిశీలించింది, అయితే అందులో చర్చించిన తీర్పులు సివిల్ కోర్టు లేదా వాక్ఫ్ ట్రిబ్యునల్ అధికార పరిధిని అభ్యర్థించడానికి సంబంధించినవి. ఏ తీర్పు కూడా రిట్ కోర్టు అధికార పరిధిని ప్రస్తావించలేదు. వాక్ఫ్ బోర్డ్, వెస్ట్ బెంగాల్ వర్సెస్ అనిస్ ఫాతిమా బేగం ((2010) 14 SCC 588) అనేది హైకోర్టు ముందు దాఖలు చేసిన రిట్ పిటిషన్ నుండి ఉత్పన్నమయ్యే తీర్పు కాదు. అది సివిల్ కోర్టు ముందు దాఖలు చేయబడిన దావా కేసు, అయితే పేరా 7లో, వక్ఫ్ కు సంబంధించిన అన్ని విషయాలు మొదట ట్రిబ్యునల్‌లో దాఖలు చేయాలని రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం సివిల్ కోర్టు లేదా హైకోర్టు నేరుగా విచారణకు స్వీకరించరాదని పేర్కొన్నారు. రిట్ కోర్టు అధికార పరిధిని ప్రార్థించడం గురించి ఈ కోర్టు చేసిన పరిశీలన స్పష్టంగా అంగీకరించదగినది ఎందుకంటే అది పరిగణనలోకి తీసుకోవలసిన ప్రశ్న కాదు. అందువల్ల, రషీద్ వలీ బేగ్ (పైన పేర్కొన్న) కేసులో సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చిన నిర్ణయం రిట్ కోర్టు అధికార పరిధిని ప్రార్థించడం గురించి చర్చించలేదని స్పష్టంగా తెలుస్తుంది.

27. అయితే, ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం కనీసం మూడు సందర్భాలలో అడ్డంకిగా పనిచేయదని సుప్రీం కోర్టు పేర్కొంది, అవి (i) ప్రాథమిక హక్కులలో అమలు చేయాలని రిట్ పిటిషన్ కోరినప్పుడు; (ii) సహజ న్యాయ సూత్రాల ఉల్లంఘన జరిగినప్పుడు; లేదా (iii) ఉత్తర్వులు లేదా ప్రొసీడింగ్స్ పూర్తిగా అధికార పరిధి లేకుండా లేదా చట్టం పరిధిని సవాలు చేసినప్పుడు (విర్ల్‌పూల్ కార్పొరేషన్ వర్సెస్ రిజిస్ట్రార్ ఆఫ్ ట్రేడ్ మార్క్స్, ముంబై ((1998) 8 SCC 1) మరియు హర్బన్స్‌లాల్ సహానియా వర్సెస్ ఇండియన్ ఆయిల్ కార్పొరేషన్ ((2003) 2 SCC 107) గమనించండి). రాధా కృష్ణన్ ఇండస్ట్రీస్ వర్సెస్ హిమాచల్ ప్రదేశ్ రాష్ట్రం ((2021) 6 SCC 771) కేసులో, సుప్రీం కోర్టు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం అధికార పరిధిని వినియోగించుకోవడం గురించి పరిశీలిస్తూ, ఒక పార్టీకి ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం అందుబాటులో ఉన్నప్పుడు, ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొంది:

> 27. ఉద్భవించే న్యాయ సూత్రాలు ఏమిటంటే:
>
> 27.1. రిట్‌లను జారీ చేయడానికి రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం ఉన్న అధికారాన్ని ప్రాథమిక హక్కుల అమలు కోసం మాత్రమే కాకుండా, ఇతర ఏ ప్రయోజనం కోసం కూడా వినియోగించవచ్చు.
>
> 27.2. రిట్ పిటిషన్‌ను విచారించకూడదని విచక్షణాధికారం హైకోర్టుకు ఉంది. బాధిత వ్యక్తికి సమర్థవంతమైన ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం అందుబాటులో ఉన్నప్పుడు, హైకోర్టు అధికారంపై విధించిన పరిమితుల్లో ఇది ఒకటి.
>
> 27.3. ప్రత్యామ్నాయ నివారణ నియమానికి మినహాయింపులు ఎక్కడ తలెత్తుతాయి: రాజ్యాంగంలోని IIIవ వ భాగం ద్వారా సంరక్షించబడిన ప్రాథమిక హక్కును అమలు చేయాలని రిట్ పిటిషన్ దాఖలు చేయబడింది; (b) సహజ న్యాయ సూత్రాల ఉల్లంఘన జరిగినప్పుడు; (c) ఉత్తర్వులు లేదా ప్రొసీడింగ్స్ పూర్తిగా అధికార పరిధి లేకుండా ఉంటాయి; లేదా (d) ఒక శాసనంలోని చెల్లుబాటును సవాలు చేసినప్పుడు.
>
> 27.4. న్యాయబద్ధమైన మరో పరిష్కారం అందుబాటులో ఉన్నప్పటికీ, తగిన సందర్భంలో భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం హైకోర్టు తన అధికారాలను కోల్పోదు, అయితే సాధారణంగా, చట్టం ద్వారా సమర్థవంతమైన మరో పరిష్కారం ఉన్నప్పుడు రిట్ పిటిషన్‌ను స్వీకరించకూడదు.
>
> 27.5. ఒక చట్టం ద్వారా ఒక హక్కు సృష్టించబడినప్పుడు, ఆ హక్కు లేదా బాధ్యతను అమలు చేయడానికి ఆ పరిష్కారం లేదా విధానాన్ని ఆ చట్టం స్వయంగా నిర్దేశిస్తే, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం విచక్షణతో కూడిన పరిష్కారాన్ని ఆశ్రయించే ముందు ఆ

ప్రత్యేక చట్టబద్ధమైన పరిష్కారాన్ని తప్పనిసరిగా పొందాలి. చట్టబద్ధమైన పరిష్కారాలను పూర్తిగా వినియోగించుకోవాలనే ఆ నియమం విధానం, సౌలభ్యం మరియు విచక్షణకు సంబంధించినది.

27.6. వాస్తవాలకు సంబంధించిన అభ్యంతకర ప్రశ్నలు ఉన్న కేసుల్లో, హైకోర్టు రిట్ పిటిషన్‌లో తన పరిధిని తిరస్కరించాలని నిర్ణయించుకోవచ్చు. అయితే, వివాదం యొక్క స్వభావానికి, దాని రిట్ అధికార పరిధిని వినియోగించాల్సిన అవసరం ఉందని హైకోర్టు నిష్పాక్షికంగా భావిస్తే, అటువంటి అభిప్రాయంలో తక్షణమే జోక్యం చేసుకోరు.

పైన పేర్కొన్న అభిప్రాయాన్ని మహారాష్ట్ర రాష్ట్ర వక్ఫ్‌ల బోర్డు (పైన పేర్కొన్న) ఆమోదంతో పునరుద్ఘాటించారు.

27. ఈ ప్రస్తుత కేసులో, కొట్టివేయబడిన 15.11.2001తేదీన ప్రకటన చెల్లదు, ఎందుకంటే అది రద్దు చేయబడిన చట్టంలోని నిబంధనల ప్రకారం జారీ చేయబడింది. కాబట్టి, ఈ తక్షణ కేసు విర్ల్‌పూల్ కార్పొరేషన్ (పైన పేర్కొన్న) మరియు హర్బన్స్‌లాల్ సాహ్నియా (పైన పేర్కొన్న) కేసుల్లో సుప్రీంకోర్టు రూపొందించిన మినహాయింపుల పరిధిలోకి వస్తుంది, ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం అందుబాటులో ఉన్నప్పటికీ, రిట్ పిటిషన్‌ను సముచితంగానే స్వీకరించారు. కాబట్టి, ఈ కేసులోని వాస్తవాలను పరిశీలిస్తే, పిటిషనర్‌ను ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారానికి పంపాల్సిన అవసరం లేదు. దాని ప్రకారం, ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం ఉన్నప్పటికీ, రిట్ పిటిషన్‌ను విచారించవచ్చని పేర్కొంటూ నాల్గవ సమస్యకి నిశ్చయంగా సమాధానం ఇవ్వబడింది.

28. మరోవైపు, ఇంట్రా–కోర్టు అప్పీలు పరిధి స్పష్టంగా నిర్వచించబడింది. ఈ కోర్టు సింగిల్ జడ్జి ఆదేశానికి వ్యతిరేకంగా అప్పీలు చేయడంలో సాధారణ అప్పీలు కోర్టు వలె వ్యవహరించదు.

29. పై కారణాల దృష్ట్యా, 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం నిర్వహించిన సర్వే 1995 చట్టంలోని సెక్షన్ 112 ప్రకారం రక్షించబడదని సింగిల్ జడ్జి నమోదు చేసిన తీర్పును పక్కన పెట్టబడింది. అయితే, సింగిల్ జడ్జి ముగింపుతో మేము ఏకీభవిస్తున్నాము. ఆ రిట్ పిటిషన్ లను విషయానికి సంబంధించినంతవరకు W.P.నెం.23242/2008 మరియు W.P.నెం.19205/2019 లలో దాడి చేయబడిన 15.11.2001తేదీన ప్రకటన రద్దు చేయబడింది. ఇనామ్ ట్రిబ్యునల్ కమ్ రెవెన్యూ డివిజనల్ అధికారి, మెదక్ ఫైలు నెం. H/5652/98ను చట్ట ప్రకారం నిర్ణయించాలి.

(viii) ముగింపు:

30. ఫలితంగా, W.A.నెం.1432/2016 కొట్టివేయబడింది, అయితే W.P. నెం.23242/2008 మరియు 19205/2019 లుఅనుమతించబడ్డాయి.

పెండింగ్‌లో ఉన్న ఇతర దరఖాస్తులు, ఏవైనా ఉంటే, మూగించివేయబడ్డాయి. ఖర్చుల విషయంలో ఎటువంటి ఉత్తర్వులు లేదు.

అలోక్ ఆరాధే, ప్రధాన న్యాయమూర్తి

N.V. శ్రావణ్ కుమార్, న్యాయమూర్తి

తేదీ: 04.12.2023